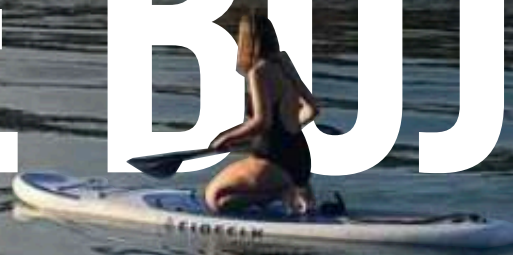

TOGETHER
FOR BUNA

**MANIFEST MLADIH ZA ODRŽIVI
REGIONALNI RAZVOJ PODRUČJA**

RIJEKE BOJANE

VRIJEDNOSTI REGIONA RIJEKE BOJANE

1.1. VREDNOVANJE PRIRODNOG BOGATSTVA

Sliv rijeke Bojane i okolna područja predstavljaju značajno područje sa bogatom biocenozom i biotopom. Prijatna klima i broj sunčanih dana stvorili su uslove za raznovrsnost biodiverziteta. Voda i zemljište se stalno mijenjaju. U ovim uslovima oživljavaju bogat ekosistem i impresivan prirodni pejzaž i naselja.

BOJANA

je tipična spora ravničarska rijeka sa brojnim tokovima u Jadransko more. Dio sliva rijeke Bojane su sliv rijeke Drine i Skadarsko jezero, koje ima treći

najveći ispusl slatke vode u Mediteran, nakon Poa i Rone (više od Nila). Kroz istoriju Bojana je bila plovna rijeka. Mali parobrodi plovili su Bojanom od početka 20. vijeka i dolazili su do skadarske pijace, dajući ovom gradu

obilježje morske luke. Osim za prevoz robe, ova rijeka je bila od velikog značaja i za ribolov. Velike količine ribe istovremeno su se spuštale iz jezera u more, dok su se druge količine vraćale iz mora u jezero, preko Bojane.

Jednostavnim zapažanjem ovdje se može vidjeti očaravajuća priroda i slatka voda, poput jezera, sa svojim močvarama i lagunama, proširena ekološki i društveno-ekonomski povezanim područjem, a sastavni dio ovih voda je rijeka Bojana.

OVDJE SU PREDSTAVLJENI NAJVAŽNIJI PRIRODNI BISERI SLIVA RIJEKE BOJANE

Dio sliva rijeke Bojane je

PARK PRIRODE ULCINJSKA SOLANA,

najveća solana na Jadranu, močvarno područje površine skoro 15 km.

Park prirode je jedinstveno područje sa zanimljivom historijom: na poseban način povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost. Nekada poznata kao moćna industrijska oblast za proizvodnju soli na obali Ulcinja, danas je poznata kao raj za ptice. Proizvodnja soli odvijala se na tradicionalan način u skladu sa faunom jezera, posebno pticama. Dok se pomoću pumpi u jezero dovodila morska voda i sa njom so, favorizovano je i hranjenje ptica.

Simbol solane je flamingo, u parku živi oko 250 vrsta ptica i jedna je od najzanimljivijih tačaka za ornitologe i biologe. Brojne aktivnosti se organizuju u Ulcinjskoj solani, uključujući edukativne aktivnosti, sajmove sa lokalnim proizvodima i brojne organizovane posjete sa vodičima. Jedan od najljepših događaja BirdSaltPeople festival organizuje se od 2021. godine.

POPLAVNE ŠUME BOJANE

godišnje ispuste u vazduh oko 2,5 miliona tona vode, pročišćavajući je ujedno i ublažavajući ljetne suše. U depresijama rezervata Velipoje i Ulcinjske solane, sa močvarnim područjem jezera Zogaj, podložne dugotrajnim plavljenjem, dominiraju šume poljskog jasena (*Fraxinus angustifolia*). Uz rijeku su vrlo česte šume bijele topole (*Populus alba*); Šume crne jove (*Alnus glutinosa*) razvijaju se u aluvijalnim ravnica uz obalu, dok se u malim fragmentima, u blizini ušća delte rijeke Bojane, reliktualno razvija u sušnijim dijelovima aluvijalnih ravnica šuma endemske vrste Skadarskog duba (lužnjaka) (*Quercus robur var. scutariensis*).

Neka od tipičnih stabala u poplavnim šumama su lokalno poznata kao: Shelqa , Plepi i Eger, Frashni i ujit , Vidhi, Rranja me lisin e Ujit .

SKADARSKO JEZERO

je, po površini vode, najveće jezero na Balkanskom poluostrvu.

Obuhvata široku raznolikost staništa i ekosistema, koji pokrivaju veliku

raznolikost flore i faune. Prioritetna staništa pripadaju: obalnim lagunama, šumovitim dinama sa pinjolama (*Pinus pinea*) i/ili Primorskim borom (*Pinus pinaster*), mediteranskim slanim stepama (*Limonietalia*) i mediteranskim privremenim barama.

Na ovom lokalitetu živi oko 25.000 ptica močvarica koje zimuju. Pored toga, u njemu živi 725 vrsta vaskularnih biljaka, 1100 vrsta algi, 164 vodena makrofita, 257 vrsta beskičmenjaka, 60 vrsta riba, 50 vrsta sisara i 51 vrsta vodozemaca i gmizavaca.

OSTRVO PELIKAN

zanimljiv je dio jezera. Nalazi se na granici između dvije države i ostrvo je sa krečnjacima bez vegetacije. Ovo je mjesto koje pelikani koriste za odmor danju, a ne za gniježđenje.

U divnom okruženju Skadarskog jezera možete uživati i u regionu kraja. Ova oblast je bogata svojom prelijepom prirodom, čistim vazduhom i pejzažom velike površine jezera, planina, bogatog biodiverziteta i kulturno-istorijskog nasleđa.

© Jetmir Troshani

ZELENA I PLODNA RAVNICA BOJANE

Polje Bojane poznato je kao bogato tlo, jer se tokom zime korito Bojane širi, donoseći odgovarajuću vlagu, minerale i druge materijale koje obogaćuju tlo. Može se primijetiti da polja, šume i brda oko obale Bojane imaju vrlo jarku zelenu boju. To je razlog raznolikosti vegetacije, voća i povrća koje raste u oblasti Bojane.

LAGUNA VILUNI

jedina je preostala prirodna laguna u delti Bojane. Sa kraškim lancem planine Kolaj u pozadini, laguna nudi veličanstven divlji prirodni pejzaž.

Laguna je prirodno gnijezdo Morkog žalara (*Charadrius alexandrinus*) i jedino prirodno gnijezdilište u delti Crvenorog sprudnika (*Tringa totanus*). To je važno

hranilište za Malog vranca i Dugokljunu čigru (*Sterna sandvicensis*), te značajan lokalitet za vodene ptice, posebno tokom zime.

JEZERO ŠAS

je malo ravničarsko jezero u oblasti Ani e Malit.

Ovoj oblasti pripisuju se svjedočenja o arheološkom lokalitetu Šas.

Oko jezera Šas organizuju se razni događaji i aktivnosti. Još jedan događaj pod nazivom "Ujedinimo se za Bojanu" biće organizovan od strane Kluba mladih sa sloganom: "Pametni izbori za čist tok i bolju budućnost".

Pošto je i dalje slabo posjećeno, veslanje po prozirnom jezeru Šas daje vam osjećaj intimnosti, i mogućnost meditacije i uživanja u trenutku. Nadalje raznolikost ptica sa svojim odama slavljenju prirode učiniće ovo iskustvo rajem.

Posebne atrakcije su: Jezersko oko – podvodni izvor u jezeru, drvena kuća koju su na hrastu podigli ribari, te tradicionalni načini ribolova.

VRIJEDNOSTI

REGIONA

RIJEKE BOJANE

1.2. KULTURNO NASLEĐE

Kulturno nasleđe područja rijeke Bojane veoma je bogato. Datira iz perioda paleolita i razvija se kroz neolit, eneolit, bronzano doba, gvozdeno doba, antiku, srednji vijek, novi vijek i savremeni period. Ovaj istorijski tok stvorio je veliko kulturno bogatstvo.

STARI GRAD ULCINJ

Zbog svoje izuzetne kulturne vrijednosti, Stari grad u Ulcinju je bio zaštićen nacionalnim zakonom iz 1961. godišnje. Upisan je na popisu potencijalnih dobara UNESCO Svjetske baštine, zahvaljujući izvanrednim i jedinstvenim vrijednostima među kojima su citadele i zidovi, kultura stanovanja, arhitektura i prirodni balans. Arheološko i historijsko naslijeđe Ulcinja je od velike vrijednosti još od praistorije.

Urbanizacija je započela u vrijeme Ilirske države pod kraljem Bardhylijem. Svoj vrhunac dostigla je za vrijeme vladavine kralja Agrona i kraljice Teute. Lokacija starog grada Ulcinja na obali Jadrana pruža odlične mogućnosti za sve vrste kulturnih aktivnosti, uključujući muzejski kompleks i prostor "Skena Verore" (ljetna scena),

kao i stalne i povremene izložbe u Umjetničkoj galeriji. Dan bamiya je vrhunski kulinarski događaj. Atraktivni su i sajmovi domaćih zanatlija i proizvođača domaćih proizvoda, slikarske kolonije i živahan život grada.

Vrijednost starog grada je činjenica da je on sam po sebi živa kulturna baština.

© Robert Janković

MANASTIR SHEN SHERGJIT (SV. SERGIUS) I SHEN BAKU

poznat u narodu i kao crkva Shna Prende, jedan je od najznačajnijih benediktinskih samostana i najljepša samostanska crkva na području Bojane. Bio je i jedan od najvažnijih trgovačkih trgova na zapadnom Balkanu (sajamski). Bojana, koja je bila plovna i za velike brodove i za galije, do luke Shirgji, ne samo da su prelazili daleki trgovci iz Dubrovnika i Venecije, već je služila i za regionalni promet, posebno za prevoz robe iz Ulcinja i Bara. Zajedno sa Šen Kolijem (Sv. Koli) na ušću Bojane i sa manastirom Šen Merija (Sv. Marija) Rotec kod Tivara/Bara, činio je širom regiona čuveni benediktinski trougao.

Međunarodni dan arheoloških parkova obilježava se na ovom arheološkom lokalitetu 18. aprila. Tokom Covid pandemije ovo arheološko nalazište služilo je i kao otvoreno pozorište.

ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE ŠAS

Još jedna atrakcija područja Bojane je arheološko nalazište Šas sa svojim važnim kulturnim naslijeđem od 8000 godina. Na ovom lokalitetu organizuje se manifestacija „Pranvera n ë Ane të Malit“ (*Proljeće u Ana e Malit*). Ona promovise kulturnu baštinu područja Bojane, uključujući etnografiju i narodnu nošnju, lokalnu tradiciju, muzičke festivale, muzičke večeri, tradicionalnu domaću hranu, narodne igre, sportske aktivnosti kao što su šah, stoni tenis, odbojka, maraton, biciklizam i dr.

Posjeta ovom lokalitetu pruža zanimljiv i nezaboravan osjećaj, upoznavajući se sa njegovim legendama i istorijom.

Kao i drugi drevni gradovi, kao što su Skadar i Ulcinj, i Šas je kovao svoje novčiće sa natpisom „sovici civitas“ (znači: status opštine, u ovom slučaju opština Šas). Ovaj novac je od posebne vrijednosti, jer pokazuje kako je nekada izgledala arhitektura Starog grada u renesansnom stilu, sa tri sprata, kolonadama i kulama.

DREVNA STAZA MILË- BOLAJ

sa svoje dvije referentne tačke – „ Leqet e Millës-Ublat e Bolajve “, od velikog je historijskog i kulturnog značaja.

Zbog značaja koji je oduvijek imala za živote ljudi na ovim prostorima, uvijek se s ljubavlju i nostalgijom treba prisjećati. Staza duga 9,2 km vodi kroz serpentinaste planinske staze i šume, gdje ćete preći drevne kamene stepenice i puteve ukrašene

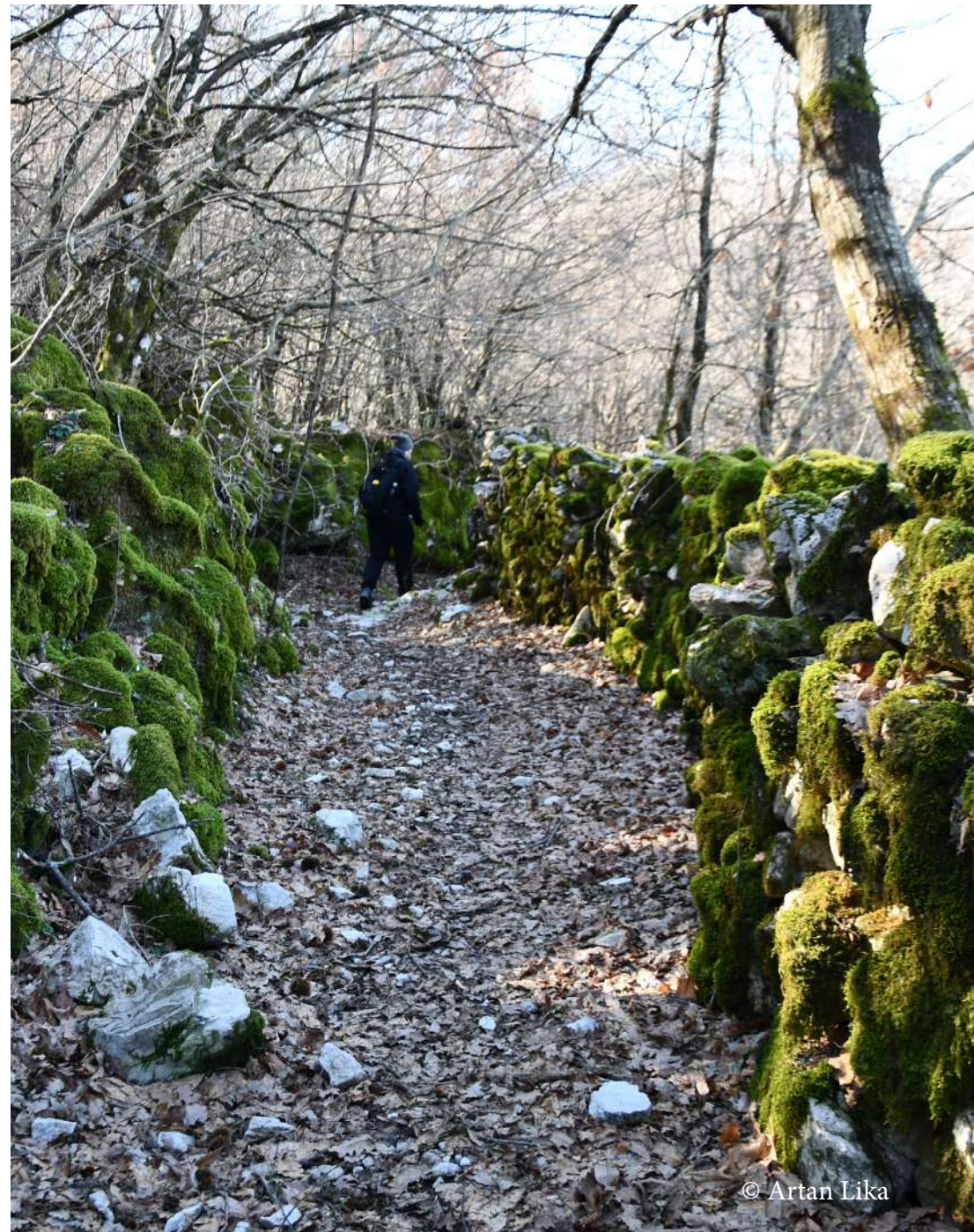
suhozidama i kestenovim šumama.

Ovdje se nalaze uble regiona Bolaj. 5-satnu šetnju markiranom stazom, sa raskošnom prirodom i drevnom historijom, obogaćuje panoramski pogled.

© Rina Kovaçi

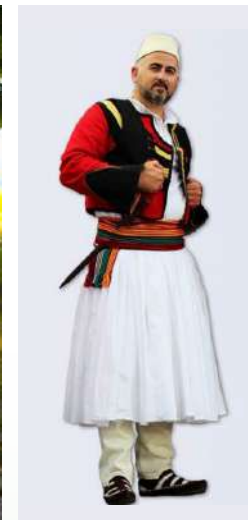

© Artan Lika

LOKALNO AUTOHTONO STANOVNIŠTVO

u albanskom, kao i u crnogorskom dijelu Bojane, su Albanci.

Mladi s obje strane rijeke su upoznati sa istom tradicijom, narodnim običajima i umjetnošću.

© NVO ORA © Rozafa

Odjeća je jedan od najvažnijih elemenata narodne umjetnosti.

Tradicionalne haljine odlikuju se umjetničkom ljepotom, ali se razlikuju u zavisnosti od pokrajine i pola. Narodna nošnja sama po sebi predstavlja istoriju. Važna vrijednost područja Bojane je i dizajn narodne nošnje, koji je autentično sačuvan od antike, a živa je baština i danas u upotrebi, jer se koristi na kulturnim festivalima i aktivnostima. Autohtoni dizajn narodne nošnje u području rijeke Bojane je duga bijela košulja (haljina).

© Valon Kovači

Tokom vjekova, Skadar kao i Ulcinj postali su veoma poznati trgovački i zanatski centri. Proizvodi od drveta, gvožđa, bakra, alabastera, plemenitog zlata i srebra, kože, vune itd, tkani ili vezeni materijali, nose u sebi dragocjene vrednosti.

ETNOGRAFSKI MUZEJ U DRAGINI

U ruševinama stare kuće u Dragini osnovan je mali etnografski muzej. Vlasnik kuće bio je strastveni kolekcionar drevnih alata. Kada je otvorio muzej, mnogi građani Ane e Malit su donirali stare, ali veoma dobro očuvane alatke. Danas se može vidjeti životni stil lokalnih predaka, njihova djela i strasti, kao i tradicionalna kuhinja domaćice Zane Kovači. Osim toga, tokom književnih večeri priča se istorija i legende ovog kraja. U ovom muzeju se obilježavaju važni dani.

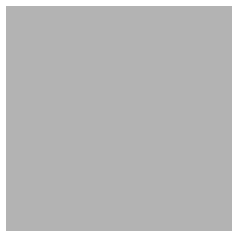

OPREZ!

TRENUTNA DEŠAVANJA KOJA IZAZIVAJU ZABRINUTOST

- Nedostatak strateških dokumenata i elaborata za održivu i integrisanu zaštitu Bojane;
- Nedostatak institucija odgovornih za održivo upravljanje rijekom Bojanom;
- U uslovima nedostatka održivog planiranja, biosfera Bojane je sve više izložena lošem održavanju i zloupotrebi u svrhu turizma i divlje gradnje;
- Zbog nedostatka deponija i reciklažnih centara, odlaganje otpada je ozbiljna prijetnja.

Svi navedeni nedostaci prouzrokuju brojne aktivnosti koje ugrožavaju sliv rijeke Bojane. Neki od prijetećih elemenata sa ilustrovanim primjerima:

ZAGAĐENJE

NETRETIRANIH OTPADNIH VODA

EUTROFIKACIJA

©Andrijana Mićanović

KRČENJE ŠUMA

ILEGALNI LOV

EROZIJA

MASOVNI TURIZAM

NEADEKVATNO KORIŠTENJE ZEMLJIŠTA

NEADEKVATNO URBANISTIČKO PLANIRANJE

3

PODRUČJA DJELOVANJA

NAŠE IDEJE ZA ODRŽIVI
REGIONALNI RAZVOJ BOJANE

3.1. VREDNOVANJE I OČUVANJE NAŠEG PRIRODNOG BLAGA

Prvi napori na zaštiti biodiverziteta i prirodnih resursa u prekograničnim vodnim ekosistemima preduzeti su u Crnoj Gori proglašenjem Nacionalnog parka Skadarsko jezero 1983. godine. 1990. godine cijelo Skadarsko jezero je proglašeno vodenim područjem od međunarodnog značaja, a 2005. albanski dio je proglašen parkom prirode. Iste godine osnovano je zaštićeno područje „Rijeka Bojana – Velipoje“. Takođe, sa albanske strane ovo područje je uključeno u Ramsarsko područje „Skadarsko jezero i rijeka Bojana“ koje je proglašeno 2006. godine. Kao dio evropskog zelenog pojasa, oblast je takođe proglašena za važno područje za ptice i biljke. Kao takvo, podržava izuzetno ugrožene i endemične vrste ptica i biljaka.

Postojeće planove za pojedine dijelove vodosistema Bojane treba unaprijediti uvođenjem integrisanog plana upravljanja i osnivanjem subjekata sa manjim specijalizovanim jedinicama,

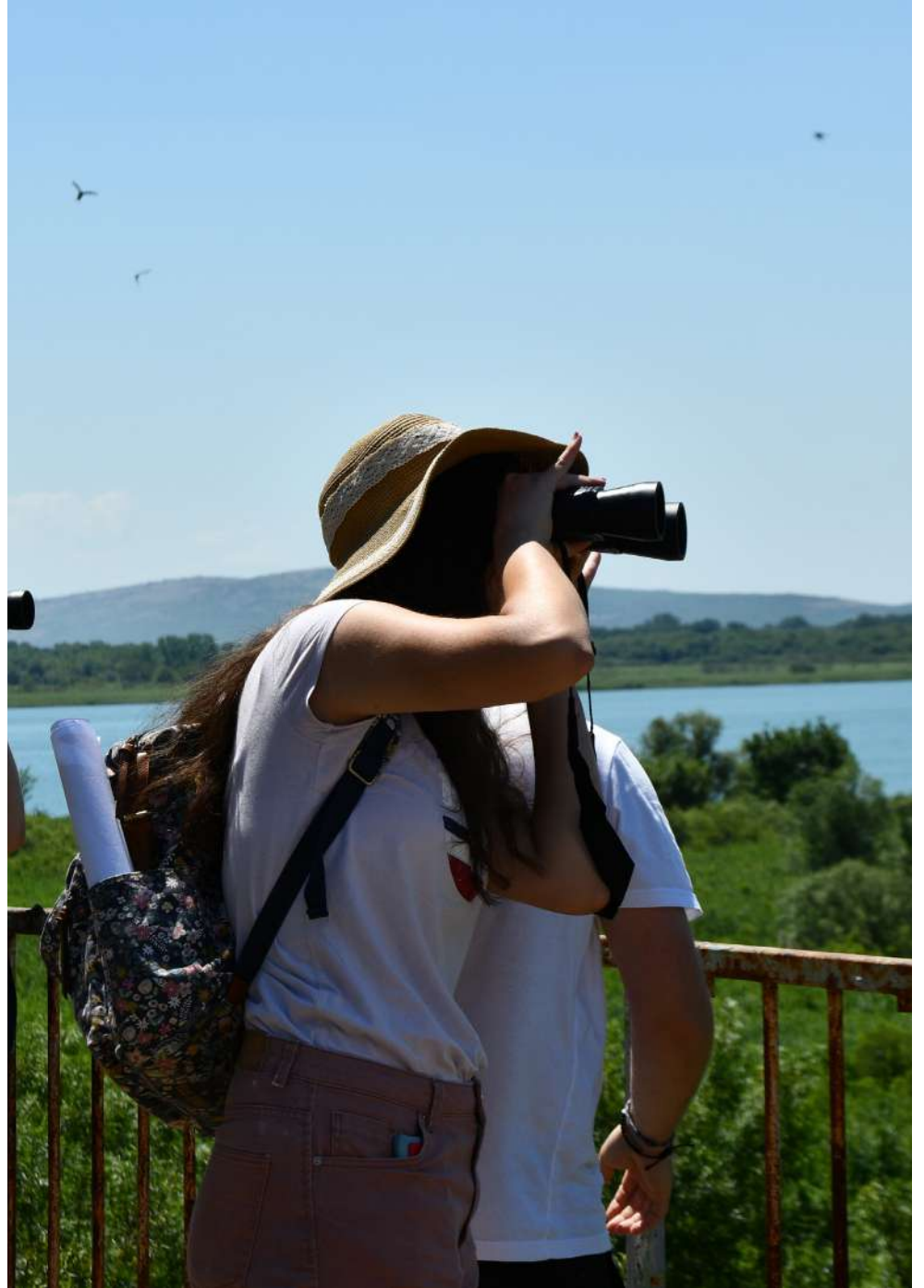
koje bi pratile implementaciju zahtjeva definisanim planom upravljanja. Napori ka efikasnijem upravljanju biodiverzitetom i prirodnim resursima ovog prekograničnog vodnog ekosistema kulminirali su tokom posljednje decenije izradom planova upravljanja.

U tom okviru, u cilju daljeg vrednovanja i očuvanja prirodnih bogatstava ovih ekosistema, klubovi mladih Skadra i Ulcinja odlučili su da osmisle i uključe se u aktivnosti koje će podržati održivije upravljanje regionom.

©Robert Janković

Cilj:

Osigurati kvalitet vode i nivo fluktuacije površine jezera pogodnog za vodene zajednice i za javnu upotrebu.

Aktivnosti kluba mladih:

1. Sastanci i diskusije sa vlasnicima restorana koji se nalaze u blizini sliva rijeke Bojane kako bi shvatili koliko je važno da organski otpad ne odlažu u rijeku.
2. Organizovati ekološko obrazovanje u prirodi – kroz izviđačke aktivnosti.

Cilj:

Zaštita biodiverziteta i poboljšanje upravljanja divljim životinjama, posebno važnim staništima i vrstama.

Aktivnosti kluba mladih:

1. Volontiranje prilikom popisa ptica u okviru Međunarodnog popisa ptica.
2. Promovisanje i održavanje pješačkih i biciklističkih staza sa ciljem istraživanja prirodnih blaga u Buni/Bojani.
3. Saradnja sa registrovanim ribarima i organizovanje edukativnih aktivnosti za promociju tradicionalnih metoda ribolova sa ciljem očuvanja ribljih zajednica na dobrom nivou i statusu očuvanosti.
4. Sadnja drveća u područjima koja su deforestovana zbog požara.

Cilj:

Unaprijediti zaštitu i upravljanje resursima pejzaža i kulturnog nasljeđa.

Aktivnosti kluba mladih:

1. Turistička ponuda koja promoviše staze koje valorizuju prirodne i kulturne vrijednosti.
2. Ponovno zasađivanje osušenog ili posiječenog drveća duž obale rijeke kako bi se zaustavila erozija, što je neophodno kako bi se zaštitilo prirodno i kulturno nasleđe. Na primjer: ako je područje erodirano, zidovi stare crkve neće biti stabilni i završiće u rijeci.
3. Akcije čišćenja najproblematičnijih područja na kojima se vrši nelegalno odlaganje otpada: most na Bojani kod Skadra, selo Zues i delte Përroi i Thatë (suva rijeka).
4. Ekološka edukacija o pravilnom odlaganju otpada sa lokalnim stanovništvom koje žive uz Përroi i Thatë.

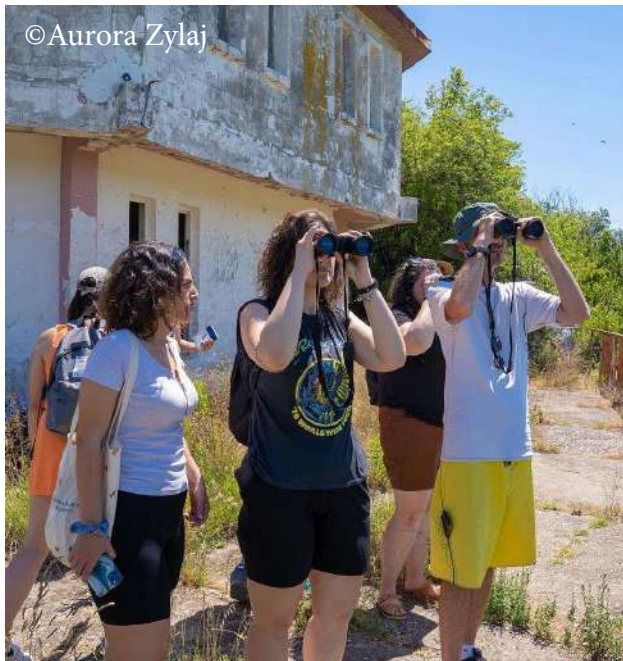
© Rina Kovaçi

© Rina Kovaçi

©Aurora Zylaj

Takođe, klub mladih želi da organizuje razne događaje:

- Kampanje sa ciljem podizanja svijesti;
- Akcije čišćenja uz pomoć zajednice i nadležnih organa;
- Čišćenje starih staza i kulturnih puteva i dijeljenje informacija o njihovoj vrijednosti;
- Posvećenost predavljanju vrijednosti područja rijeke Bojane, zašto treba raditi na njenom očuvanju i održivom razvoju;
- Prekogranični kampovi za razmjenu iskustava;
- Valorizacija pojedinih tačaka od posebnog značaja za održivi razvoj turizma;
- Predanost zajednice da ponudi svoje proizvode i rukotvorine.

Ovo će se realizovati u saradnji sa organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima politike očuvanja, zaštite i promocije prirodnog naslijeđa, itd.

Podizanje svijesti se može desiti kada se područje posjećuje, istražuje, analizira, proučava i zatim promoviše.

3.2. NAŠE IDEJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA

Održivi razvoj je ključno pitanje ne samo za prirodu već i za turizam, iz razloga što su netaknuta priroda, opstanak biodiverziteta i kulturno naslijeđe najvažniji potencijali za turističke destinacije.

Znajući da Bojana i okolina imaju veliki potencijal za održivi razvoj turizma zasnovan na prirodi i zajednici, Klubovi mladih rado podržavaju takve pristupe. Konkretno, želimo da radimo na razvoju autentičnije ponude koja će biti bliska prirodi ali i u isto vrijeme avanturistička.

Ovo, između ostalog uključuje: planinarenje, biciklizam, brdski biciklizam, plivanje na otvorenim vodama, vožnja kanuom, kajakom, SUP boarding, posmatranje ptica, gastronomske avanture (otkrivanje tradicije slow fooda i drevne vinske kulture), umjetnost i fotografija, kulturne, društvene i obrazovne aktivnosti.

Turizam u prirodi i zajednici ima nekoliko aspekata koji ga karakterišu, uključujući očuvanje autentičnosti prirode, društva, tradicije i mentaliteta. Rebrandiranjem ovog područja kao autentičnog ili „netaknutog“ područja u ovim aspektima, kao i pripremom infrastrukture i zakonske regulative koja podržava ovu vrstu rebrandinga, vjerujemo da se u relativno kratkom roku može revitalizovati područje rijeke Bojane, ekonomski i ekološki, donoseći multiplikativne efekte na privredu grada.

Klub mladih je u saradnji sa nevladinim organizacijama očistio, obilježio i revitalizirao drevni kulturni put „ Leqet e Milles -Ublat e Bolajve “, postavljajući po dvije informativne table sa obje strane puta koji vodi ka drevnoj stazi. Osim toga, pokrenuta je inicijativa da se uz pomoć sponzora štampaju informativne brošure za ovu stazu.

Članovi kluba mladih su dodatno posvećeni pružanju i promociji autentične i jedinstvene ponude na ovim prostorima, zasnovanoj na prirodi i zajednici pod nazivom "Reborn by Adventures" (Preporođeni avanturama).

Stoga ćemo se truditi i obavezati se, da ovo područje i ide u pravcu održivog razvoja.

©Rina Kovači

©Reborn by Adventures

**SLJEDEĆA DVA PREDLOGA ILUSTRUJU ŠTA BI NAŠE
IDEJE ZA ODRŽIVI TURIZAM MOGLE ZNAČITI**

1. BOJANA NA TOČKOVIMA

(kratko preuzeto iz predloga događaja)

U selu Dajč nalazi se centar za bicikle, koji još nije u funkciji i koji je u vlasništvu opštine Skadar. Planiramo da ovaj centar revitalizujemo tako što ćemo ga učiniti dostupnim kako mladima iz ovog grada, tako i gostima.

Kroz projekat bićemo angažovani na otvaranju, čišćenju i markiranju biciklističkih staza. Nasip rijeke Bojane pruža mogućnosti za vožnju biciklom po cijeloj svojoj krivini i nudi mogućnost posjete raznim zanimljivostima kao što su kulturni lokaliteti ili mjesta za posmatranje ptica.

Dajči biciklistički centar će imati dvije osnovne funkcije. Edukacija mladih, održiva mobilnost i bavljenje aktivnostima na otvorenom, poput vožnje biciklom preko rijeke Bojane i organizovanje aktivnosti tokom ljetnjih kampova. Druga funkcija će biti vezana za ekoturizam. Dvojica volontera iz Kluba mladih Skadar će organizovati biciklističke ture istražujući destinaciju oko rijeke Bojane. Gosti mogu iznajmiti bicikl i dobiti e-vodič za vožnju biciklom. Prihodi idu za održivost centra i zapošljavanje članova Kluba mladih.

2. AVANTURISTIČKI PARK DAJČI

Plan je stvaranje nove turističke destinacije koja će nuditi usluge u avanturističkom turizmu. Bregica je dio rijeke Bojane i je jedna od pet destinacija koje prolazite kada vozite biciklo oko rijeke. To je savršeno mjesto koje možemo koristiti kao avanturistički park, i potencijalno je područje za razvoj ove djelatnosti, jer se nalazi na području koje je bogato jakim stablima i pješčanom obalom uz rijeku Bojanu.

Na ovom području se mogu razvijati aktivnosti jedrenja kao što su kanu i veslanje, mogu se posmatrati ptice jer je područje veoma bogato vodenim pticama, može se vježbati joga ili organizovati Team Building (retreat), kampovanje, biciklizam i sportske aktivnosti. Radi se o avanturi kroz drvene platforme koje će biti postavljene poštujući sve standarde zaštite životne sredine koristeći samo prirodne materijale. Ove aktivnosti su ekološki prihvatljive jer ne uzrokuju zagađenje, buku, niti emisiju ugljen dioksida.

©Rina Kovacı

3.3. PROMOCIJA I RAZVOJ ORGANSKIH PROIZVODA

Promovisanje organskih i održivih proizvoda jedan je od ciljeva klubova mladih, uključujući i upoznavanje sa načinom života naših predaka, koji je bio više način života u harmoniji s prirodom. Može li zdrava prošlost koegzistirati s tehnologijom koja također može biti razorna? Naši preci su koristili organske metode razvoja poljoprivrede i stočarstva, a neke porodice i danas praktikuju ove načine.

Članovi klubova mladih smatraju da se taj tradicionalni način života treba prenijeti, nastaviti i postaviti kao prioritet u održivom razvoju oblasti rijeke Bojane i nikako ih prepustiti zaboravu. Ovo uključuje na primjer: uzgoj tradicionalnih poljoprivrednih kultura, stoke i živine, tradicionalne metode obrade zemljišta kao i tradicionalnu preradu poljoprivrednih proizvoda.

Klubovi mladih će doprinijeti promociji zelenih i organskih proizvoda, jer je to jedini održivi i dugoročni put.

Klubovi mladih bi se također mogli uključiti u edukativne i promotivne aktivnosti koje će podržati organsku ishranu i promovirati lokalne proizvode. Ovo će stvoriti veći potražnju na tržištu i nadamo se privući lokalne poljoprivrednike da izaberu organska proizvodnju.

Kao mladi ovog kraja, organizovaćemo:

1. Piknike u prirodi uz domaće organske proizvode sa djecom poljoprivrednika – osim opuštanja, uživanja u prirodnim vrijednostima i blagodetima čistog vazduha razgovaraćemo i podijeliti s njima dobrobiti domaće poljoprivrede i štete od pesticida.
2. Kampovanje u sklopu registrovanih agro-turističkih gazdinstava kroz koje bi unaprijedilo znanje o njima i promovisala organska proizvodnja.

Prostor oko biciklističkog centra u Dajči može biti ponuđen lokalnim poljoprivrednicima i stanovnicima sela oko Bojane kako bi organizovali sajmove domaćih proizvoda.

ASSOCIATION

DR. MARTIN SCHNEIDER-JACOBY
2016

3.4. PREKOGRANIČNA SARADNJA: OD GVOZDENE ZAVJESE DO EVROPSKOG ZELENOG POJASA

Bojana je dugo godina bila pogranično područje. Ova situacija je dovela do toga da njene dvije obale imaju različite sudbine i nemaju cjelovitu politiku razvoja. Potpuno blokiran kao rezultat diktatura, onemogućio je prirodnu i nesmetanu društvenu komunikaciju u dijelu oblasti rijeke Bojane. Decenijama je bilo nemoguće doživjeti rijeku i uživati u njoj. Diktatorska granica postavljena na rijeci imala je istu sudbinu kao i „gvozdene zavjese“ stvorene u isto vrijeme i na drugim mjestima širom Evrope.

Klubovi mladih sa obje strane Bojane danas se bore za iste ciljeve a to su očuvanje biosfere Bojane. To bi trebalo učiniti kroz različite aktivnosti kao što je organizovanje prekograničnog Dana mladih ili prekogranično kampovanje uz razne edukativne igre. Istinska prekogranična saradnja je suštinsko pitanje za očuvanje područja oko rijeke Bojane. Saradnja ne bi trebalo da bude uspostavljena samo između klubova mladih već i sa zajednicom, relevantnim institucijama i subjektima za izradu dokumenata o kvalitetnoj zaštiti rijeka i zaštiti biosfere.

Kada se razmišlja o dugoročnoj prekograničnoj saradnji, zasnovanoj na zajedničkim prirodnim i kulturnim vrijednostima rijeke Bojane, dvije su aktivnosti koje oba kluba mladih mogu koordinisati u saradnji sa relevantnim subjektima na lokalnom i regionalnom nivou. Ove aktivnosti će predstavljati godišnje zajedničke proslave našeg prekograničnog blaga.

1) Zajednička proslava na jezeru (treća sedmica juna) – potrebna je prekogranična saradnja za osmišljavanje proslave, dogovor, implementaciju i prekograničnu atmosferu.

2) Zajedničko obilježavanje Dana zelenog pojasa (septembar) – aktivnost se smatra prekograničnom turom koja počinje iz svake zemlje i okuplja se na zajedničkom mjestu. Kao alternative ovih proslava osmišljena su dva pravca:

a) *Biciklizam*

Polazna tačka SUP Dajči (Bojana, biciklistički centar), kretanje prema Adi Bojani. Spajanje na sa Klubom mladih Crne Gore na obali Bojane i nastavak slavlja.

b) *Kanjonig*

Vožnja kanuom Polazna tačka u Skadarskom jezeru i vožnja kanuom prema Liqeni i Shasit

Polazna tačka u Ulcinju (jezero Šas) i vožnja kanuom prema Liqeni i Shasit
Liqeni i Shasit je zajedničko konačno odredište gdje se mogu organizovati kulturni i prirodni događaji.

BOJANA

- POTENCIJALNI PREKOGRANIČNI UNESCO REZERVAT BIOSFERE?

Kako bismo na pravi način očuvali prirodne i kulturne vrijednosti područja rijeke Bojane, želimo da stvorimo neophodne uslove za unapređenje prekogranične saradnje sa ciljem razvoja ovog područja.

Ljudi i priroda mogu imati koristi od očuvanja i održivog razvoja područja Bojane. Razvoj mora biti usaglašen i u saradnji obje zemlje.

Želimo da se nekadašnja gvozdena zavjesa transformiše u evropski zeleni pojas, da stvorimo pogodno okruženje za prekograničnu i međunarodnu razmjenu iskustava.

UNESCO rezervat biosfere mogao bi biti pravi način da se to postigne!

Za razliku od tradicionalnih zaštićenih područja, moderni rezervati biosfere bave se ne samo očuvanjem prirode, već se fokusiraju na ljude i upravljanje njima. Rezervati biosfere stoga slijede ambiciozan cilj, naime, pomiriti stubove očuvanja prirode, obrazovanja i podizanja svijesti, naučnih istraživanja, monitoringa životne sredine, kao i održivog regionalnog razvoja. Na taj način se stvaraju uzorne regije za suživot čovjeka i prirode. Od 2022. godine postoji ukupno 727 lokaliteta u 131 zemlji širom svijeta koje je UNESCO zvanično priznao kao rezervat biosphere, od kojih su njih 22 prekogranična područja. U Albaniji i Crnoj Gori, do sada, postoje dva lokaliteta (u svakoj zemlji jedan) koji su dio Svjetske mreže rezervata biosfere.

Sliv rijeke Bojane i Skadarsko jezero su veoma atraktivan, jedinstven i raznolik kulturni krajolik. Najveći dio prirodnog kompleksa prekriven je vodenim ekosistemima, okružen plodnim

zemljištem, močvarama i šumama, svaki veoma bogatog biodiverziteta. Zajedno sa svojim okolnim pašnjacima i poljoprivrednim zemljištem predstavlja jedinstven krajolik povezan sa istorijskim i kulturnim nasleđem regiona.

Ovaj region u potpunosti predstavlja netaknutu prirodnu oblast, u kojoj lokano stanovništvo goste zadržava ekološki čistim proizvodima i svojom posebnom kvalitetom i autentičnom ponudom. Naš klub mladih, kao i državne institucije i građani sprovode monitoring životne sredine, edukativne i promotivne aktivnosti. Na ovaj način ćemo zaštititi ovo područje i podstaći održivi razvoj. Smatramo da bi osnovni uslov za postizanje ovog plemenitog cilja bilo uspostavljanje UNESCO-ovog prekograničnog rezervata biosfere.

Osnivanje klubova mladih i aktivnosti inspirisani su između ostalog Čovjek i biosfera forumom mladih,

organizovanim za pojedince od 18 do 35 godina koji žive ili rade u rezervatima biosfere. Status rezervata biosfere nudi mladima više mogućnosti da postanu aktivni u Čovjek i biosfera programu i da postanu akteri promjena, jačanjem svog prisustva u upravljanju, uključivanjem u aktivnosti, posebno sa zajednicama u njihovim rezervatima biosfere, i osnažujući ih da podignu svoj glas koji se čuje u raspravama o očuvanju biodiverziteta, klimatskim promjenama i održivom regionalnom razvoju.

**DJELOVANJE
MLADIH ZA
PODRUČJE
RIJEKE BOJANE**

5.1. NAŠA VIZIJA

OD NEKADAŠNJE GVOZDENE ZAVJESE DO ZELENOG POJASA

Razvoj održivog okruženja sa održivim principima, u skladu sa prirodom i kulturnim i prirodnim vrijednostima područja reke Bojane, stvarajući mjesto pogodno za doživljaj vrijednosti i trajni mir.

Naša vizija u budućnosti je da mladima otvorimo prozor novih perspektiva za ostanak i doprinos svojoj domovini, kao i svijest o pravilnom korišćenju prirodnih potencijala koje imamo na ovim prostorima i težnji ka razvoju života što je ekološki više moguće i u skladu sa prirodom, čiji smo dio i mi sami .

MANIFEST MLADIH ZA ODRŽIVI REGIONALNI RAZVOJ RIJEKE BOJANE

© Robert Janković

5.2. KO SMO MI?

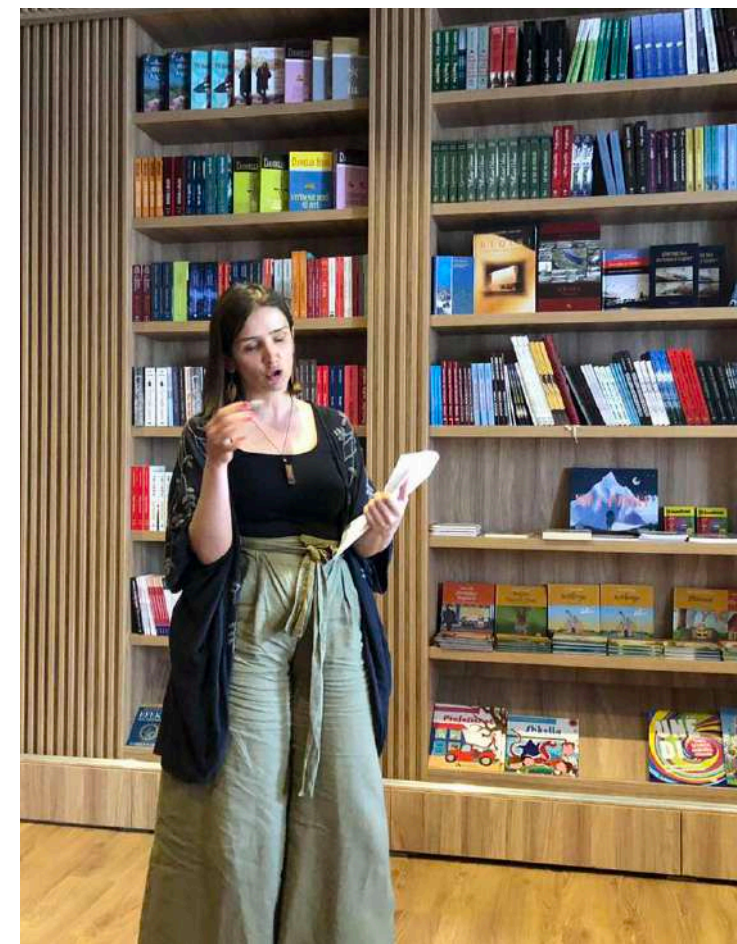
KLUB MLADIH U CRNOJ GORI je grupa mladih ljudi koji su udruženi aktivističkim duhom u istu svrhu. Na osnovu gore navedenih ciljeva pokrenute su inicijative Kluba mladih za prekograničnu i institucionalnu saradnju. S obzirom na to da ovaj Klub mladih predstavljaju mladi ljudi velikog kapaciteta imamo veliku nadu u promjene.

Aktivni članovi Kluba mladih u Crnoj Gori su: Medina Cena, Nermina Luca, Elodi Jakupi, Korab Kraja, Robert Janković, Arlind Velju, Artan Lika, Rina Kovači.

Moto Kluba mladih:

**“PROMJENA JE KRAJNJI REZULTAT
SVAKOG ISTINSKOG UČENJA”**

©Rina Kovači & Robert Janković

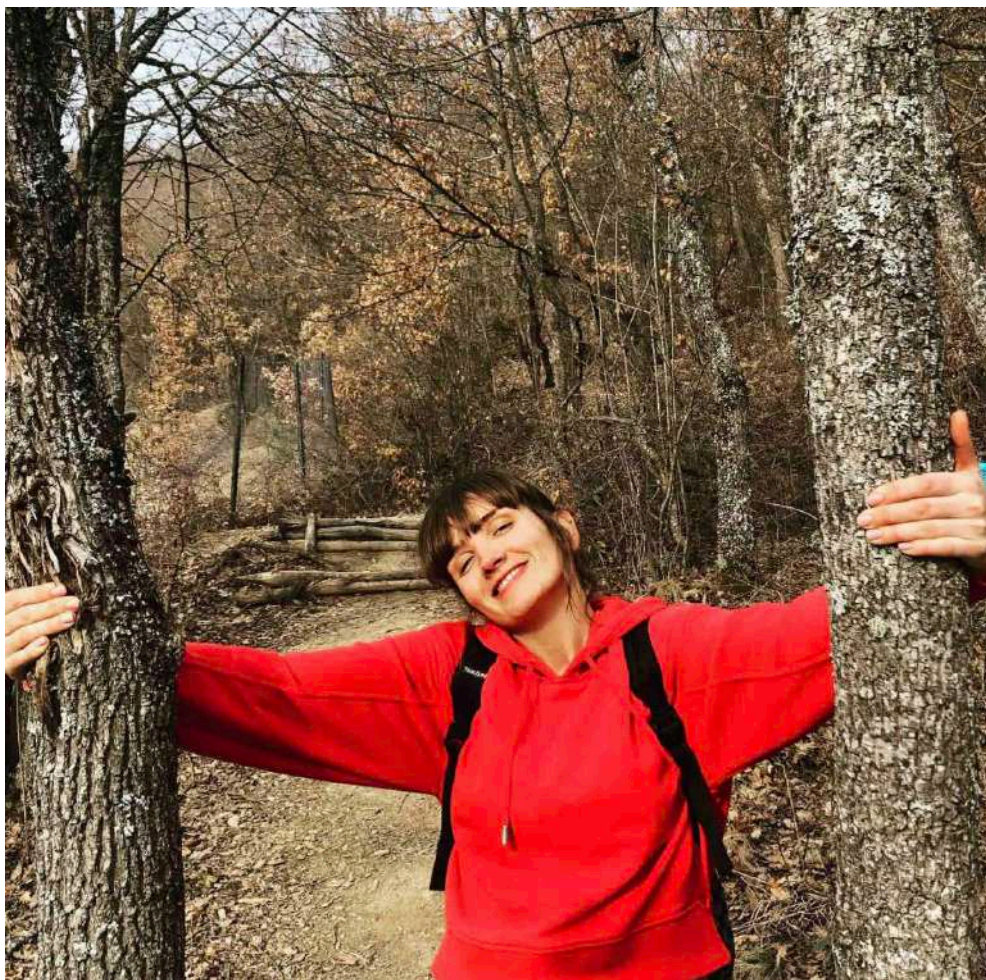

KLUB MLADIH U ALBANIJI je grupa mladih ljudi sa Univerziteta u Skadru, učenika srednjih škola, mladih vodiča, mladih sportista, biciklista, planinara i mladih iz različitih škola iz različitih oblasti u opštini Skadar.

Aktivni članovi Kluba mladih u Albaniji su: Bedat Dini, Fatjona Dizdari, Edis Hoti, Alevio Gega, Aurora Zylaj.

5.3. ZAŠTO...

RINA KOVAČI

mentorica Kluba Mladih u Crnoj Gori

Priroda me pokreće. Volim da uživam u njoj ljepoti na različite načine, čuvajući je i poštujući Njene zakone.

Motivacija da budem dio kluba mladih kao mentor nastala je kao rezultat ljubavi prema prirodi i našem kulturno-istorijskom naslijeđu. Opčinjena potencijalom sliva rijeke Bojane i zahvalna za razne mogućnosti iskoristila sam sve prilike koje su mi bile otvorene da dam svoj doprinos i dam svoj glas prirodi.

Motivacija da imamo prostor razvijen na održiv način, uslove za stvaranje životne sredine sa zdravom perspektivom u svim aspektima i solidarnost među generacijama, prestanak migracija, sa posebnim fokusom na mlade, socio-ekonomski razvoj zemlje, vodi grupu mladih ljudi da tokom ovog procesa kreiraju misiju koja je zajednički rad na stvaranju gore navedenih standarda i produktivne prekogranične saradnje.

5.3. ZAŠTO...

AURORA ZYLAJ

mentorica Kluba Mladih u Albaniji

Za mene, kao biologa, moja dužnost je da mladima podijelim znanja o zaštiti prirode i uključim ih u ekološke aktivnosti prirode. Želja mi je da ih informišem i da promijenim njihovo ponašanje prema prirodi. Znajući više o prirodi, više ćete je zaštititi. Kada govorimo o prirodi, misli se na sve što je s njom povezano: biodiverzitet, vodni resursi, staništa, ekosistemi, prijetnje, izazovi pred ljudskim aktivnostima.

5.4. PRIDRUŽITE NAM SE

Klubovi mladih otvoreni su za sve mlade članove koji žele da postanu dio njih i zajedno uče, otvore svoje vizije, dijele svoje ideje i strast i zajedno stvaraju zajednički lanac između generacija, koji vodi ka ostvarenju zajedničke vizije. Klubovi mladih će stvoriti prostor za uključivanje širokog spektra zajednice.

Posjetite našu početnu stranicu "**TOGETHER FOR BUNA**" (*Zajedno za Bojanu*) i kliknite na dugme "**JOIN US**" (*Pridruži se*).

U okviru projekta: Osnaživanje mladih za čovjek i biosfera rezervat,
Delta Bojane/Bune, opština Ulcinj u Crnoj Gori i opština Skadar u Albaniji

Implementator: NVO Program zaštite životne sredine – EnvPro ,
sa partnerom: Ekološki centar za obrazovanje i umrežavanje - EDEN centar
u saradnji sa: Univerzitetom za održivi razvoj Eberswalde

Finansirao: UNESCO program učešća 2020-2021

uz podršku: Nacionalne komisije za UNESCO u Crnoj Gori, Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta

O projektu:

Glavni cilj projekta je kreiranje potrebe i kapaciteta za proglašenje UNESCO prekograničnog Čovjek i biosfera rezervata prirode za sliv rijeke Bojane/Bune, kao budućeg proširenja zaštićenog područja Skadarskog jezera /Skadra. Ovu oblast od strane međunarodnih naučnih, organizacija za zaštitu prirode, stručnjaka, vladinih i nevladinih, nacionalnih i lokalnih organizacije prepoznata je kao vrijedan biodiverzitet, ključna oblast (hotspot)koja zahtijeva efikasno upravljanje. Specifični cilj ovog projekta je stvaranje ambijenta za aktivno uključivanje mladih u „new age“ koncept održivog razvoja u području delte Bojane/Buna - prekograničnog čovjek i biosfera rezervata prirode.

Programme of
Participation in the
activities of Member
States for 2020-2021

